

Faktoja pakolaisuudesta — Opettajan materiaali

Tämä materiaali on tarkoitettu käytettäväksi Faktoja pakolaisuudesta - diaesityksen kanssa. Materiaali sisältää faktatietoa ja ohjeita dioissa käytävien asioiden käsittelyyn oppilaiden kanssa.

Dia 1: Miksi pakolaisuudesta kannattaa puhua koulussa?

Pakolaisuus on noussut vuoden 2015 tapahtumien johdosta suosituksi puheenaiheeksi. Ovatko oppilaat ja opiskelijat huomanneet saman? Keskustelkaa hetki koko luokan voimin siitä, millä lailla aihe on näkynyt mediassa tai ollut osana arkea ja keskustelua. Tulkaa jonkinlaiseen johtopäätökseen siitä, onko pakolaisuus mietityttänyt luokassa viime aikoina (esimerkiksi viimeisen puolentoista vuoden aikana) enemmän kuin normaalisti.

Jos kyllä, onkin hyvä käydä tämän tunnin ajan asioita läpi niin, että keskustelu pakolaisuudesta voisi jatkua faktojen pohjalta.

Jos ei, onkin hyvä käydä tämän tunnin ajan asioita läpi niin, että keskustelu pakolaisuudesta voi alkaa.

Dia 2: Kuka on pakolainen?

Sanaa 'pakolainen' käytetään suomen kielessä kahdessa eri merkityksessä. Virallisesti pakolainen on määritelmä ihmisestä, joka nauttii kansainvälistä suojelua ja on saanut pakolaisstatuksen YK:n pakolaissopimuksen mukaisesti. YK:n pakolaissopimus solmittiin toisen maailmansodan jälkeen Genevessä vuonna 1951, ja sitä kutsutaankin myös Geneven sopimukseksi. Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus on edelleen pohjana esimerkiksi Euroopan unionin yhteisessä turvapaikkapolitiikassa.

Diassa oleva määritelmä on suora lainaus sopimuksesta, joka löytyy Finlexistä: finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2

Arkikielessä suomalaiset käyttävät sanaa pakolainen, kun puhuvat ihmisestä, joka on paennut kotoaan, nautti hän kansainvälistä suojelua tai ei.

Englanniksi pakolainen on 'refugee' ja arkikielessä käytettävä termi on 'person of concern' tai 'forcibly displaced person'.

Diat 3-5: Termit tutuiksi

Jotta mistä tahansa aiheesta voi keskustella, on sanasto otettava ensin haltuun. Keskustelkaa yhdessä oppilaiden kanssa tai antakaa oppilaiden keskustella parin tai ryhmän kanssa hetki näistä sanoista. Ovatko ne kaikki tuttuja? Mikä ero on esimerkiksi siirtolaisella ja pakolaisella? Tai pakolaisella ja turvapaikanhakijalla? Käykää sitten termit läpi:

Siirtolainen on henkilö, joka muuttaa pysyvästi asumaan toiseen maahan. Siirtolaisella tarkoitetaan sekä maahanmuuttajaa että maastamuuttajaa.

Maahanmuuttajia ovat ihmiset, jotka asettuvat asumaan esimerkiksi Suomeen vuodeksi tai pidemmäksi ajaksi. Maahanmuuttajia ovat siis kaikki ulkomailta muuttajat, niin pakolaiset kuin EU:n kansalaisetkin.

Pakolainen on henkilö, joka nauttii kansainvälistä suojelua oman kotimaansa ulkopuolella. Hänellä on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Maansisäiset pakolaiset eli evakot ovat ihmisiä, jotka ovat joutuneet jättämään kotinsa, mutta eivät ole poistuneet kotimaastaan.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun (UNHCR) myöntämä pakolaisen asema ja hän saapuu maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka saapuu vieraaseen valtioon ja hakee täältä suojelua. Vain osalle turvapaikanhakijoista myönnetään YK:n pakolaissopimuksen mukainen pakolaisstatus ja turvapaikka.

Sen sijaan turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan suojelun tarpeen perusteella (esimerkiksi epäinhimillisen kohtelun uhka kotimaassa).

Paperiton (irregular / undocumented) on henkilö, joka elää Suomessa vailla laillista oleskeluoikeutta. Paperittoman oleskelu ei ole virallisesti viranomaisten tiedossa tai sallimaa. Pelkkä passin tai muun henkilöllisyystodistuksen puuttuminen ei tee ihmisestä paperitonta. Turvapaikanhakijat eivät ole paperittomia, sillä heillä on lupa oleskella Suomessa turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysyhteistyön kattojärjestö Keba, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Dia 6: Pakolaisuus maailmalla

Katselkaa hetki diassa olevaa kuvaa. Mitä se esittää? Kerro oppilaille, että kuva on infografiikkaa, jossa on visualisoitu maailman pakolaisten määrän kasvu viimeisen seitsemän vuoden aikana. Määrä oli vielä vuonna 2010 noin 34 miljoonaa. Nyt määrä on lähes tuplaantunut, noin 65,3 miljoonaa.

Dia 7: Maailmassa on arviolta 65,3 miljoonaa paennutta, joista...

Tarkastelkaa yhdessä diassa olevaa infografiikkaa. Suurin osa paenneista on paennut maan sisäisesti. Varsinaisia kansainvälisiä pakolaisia, jotka ovat paenneet kotimaansa ulkopuolelle, on UNHCR:n mukaan vähän yli 20 miljoonaa. He asuvat esimerkiksi pakolaisleireillä. Turvapaikanhakijoita maailmassa on vain 3,2 miljoonaa.

Dia 8: Miksi ihmiset pakenevat?

65,3 miljoonaa ihmistä on jo joutunut pakenemaan kotoaan. Kukaan heistä ei ole paennut vapaaehtoisesti, vaan erinäisistä pakottavista syistä. Syitä on monia. Oppilaat voivat pohtia pareittain ja ryhmissä syitä, jotka aiheuttavat pakolaisuutta. Asiaa voi yrittää pohtia monesta eri näkökulmasta. Mitkä syyt esimerkiksi olisivat oppilaille itselleen syitä, joiden takia he pakenisivat?

Dia 9: Pakoon sodan jaloista

Sotilaalliset konfliktit ovat yksi suuri syy pakolaisuuteen. Esimerkiksi Kolumbian yli 50 vuotta kestäneessä sisällissodassa on melkein seitsemän miljoonaa ihmistä paennut kodeistaan. Syyria, Afganistan, Somalia, Irak, Sudan ja Etelä-Sudan, Kongon demokraattinen tasavalta ja Myanmar kuuluvat niihin maihin, joista on paennut miljoonia ihmisiä viime vuosina.

Dia 10: Vainon pakottamat

Vaino on Rooman perussäännöstössä määritelty rikos ihmisyyttä vastaan, joka tarkoittaa perusoikeuksien tahallista ja törkeää epäämistä kansainvälisen oikeuden vastaisesti ryhmän tai yhteisön ominaisuuksien vuoksi.

Ihminen saattaa kotimaassaan kohdata vainoa esimerkiksi uskontonsa, seksuaalisen suuntautumisensa, etnisen taustansa, kansallisuutensa tai poliittisen käsityksensä takia.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitys yhteistyön kattojärjestö Kepa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Historiasta esiin voi nostaa esimerkiksi myöhäiskeskiajalla alkaneet noitavainot ja juutalaisvainon toisen maailmansodan aikaan.

Vielä tänäkin päivänä ihmiset kohtaavat rasismia ja syrjintää, joka voi johtaa viharikoksiin.

Dia 11: Ihminen luonnon armoilla

Ilmastopakolaisuus on kohtalaisen uusi ilmiö, jota ei ole otettu huomioon esimerkiksi YK:n pakolaissopimuksessa. Ongelmaa ei tuolloin tunnettu.

Ilmastonmuutoksen mahdolliset vaikutukset ja ongelmat tulevaisuudessa

UNHCR:n raportin mukaan vuodesta 2008 vuoteen 2015 noin 26,4 miljoonaa ihmistä on joutunut jättämään kotinsa luonnonkatastrofin tai luonnon aiheuttaman tilanteen vuoksi. Nykyään todennäköisyys tällaiseen liikehdintään on kaksinkertainen verrattuna 1970-luvun lukemiin.

Esimerkiksi tulvat (Pakistan, Myanmar, Etiopia), maanjäristykset (Nepali), kuivuus (Somalia, Syyria), taifuunit (Filippiinit) ja pyörremyrskyt (Myanmar) ovat olleet 2010-luvulla syitä pakkosiirtolaisuuteen ja hätäavun tarpeeseen maailmalla.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat ongelmat, kuten köyhyys ja talouden taantuma, ovat vaarassa johtaa sotilaallisiin ja väkivaltaisiin konflikteihin, jotka puolestaan aiheuttavat pakolaisuutta. Esimerkiksi yhtenä syynä Syyrian konfliktiin on esitetty ihmisten muuttamista maalta kaupunkiin kuivuuden vuoksi, joka aiheutti tyytymättömyyttä ja työttömyyttä ja olisi sitä kautta olisi johtanut nykytilanteeseen.

Myös maat, joissa on jo olemassa sotilaallisia konflikteja, ovat puolestaan alttiita ilmastonmuutoksen aiheuttamille haitoille. Ilmastonmuutoksen ja konfliktien on katsottu kulkevan käsi kädessä, kiihdyttäen toisiaan.

Luonnonkatastrofin tai ilmastonmuutoksen vuoksi kotinsa jättäviä ei voi todentaa pakolaisiksi vuoden 1951 solmitun Geneven pakolaissopimuksen mukaan. Suomessa humanitaarista suojelua annettiin 16.5.2016 asti. Humanitaarisen suojelun perusteena saattoi olla esimerkiksi luonnonkatastrofin seurauksena kotimaan heikentynyt tilanne.

Dia 12: Mistä ja mihin paetaan?

Diassa on kartta, joka havainnollistaa maat, joista lähtee eniten pakolaisia.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitys yhteistyön kattojärjestö Keka, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Kuten kartasta huomataan, nämä maat sijaitsevat Afrikassa, Lähi-idässä ja Aasian läntisessä osassa. Näistä maista ihmiset pakenevat sotilaallisia konflikteja ja levottomuuksia.

Ennen seuraavaa diaa pohtikaa yhdessä, mihin maihin näistä maista lähtevät pakenevat. Jos sinun tulisi itse paeta Suomesta johonkin, minne menisit?

Dia 13: Mistä ja mihin paetaan?

Diassa on kartta, jossa näytetään maat, joihin lähtömaista paetaan. Luonnollisesti ne ovat naapurimaita. Usein pakenevilla ei ole tarvittavia matkadokumentteja ja pitkä matka saatetaan taittaa jopa jalan.

Dia 14: Mistä ja mihin paetaan?

Voi olla, että vuoden 2015 pakolaistilanne on antanut kuvan siitä, että turvapaikanhakijat hakeutuvat nimenomaan Eurooppaan.

Diassa oleva visualisointi kuvaa Euroopan ja Suomen pakolaismääriä suhteessa maailman pakolaismääriin. Musta ympyrä on 100% maailman pakolaisista. Pinkki on Euroopan osuus eli 6%. Valkoinen pieni ympyrä kuvaa Suomen pientä osuutta, eli 0,05 prosenttia.

Dia 15: Noin 86 prosenttia maailman pakolaisista elää kehitysmaissa

Kuten edellinen dia näytti, Euroopan ja Suomen pakolaisten määrä on muuhun maailman tilanteeseen melko pieni, koska kuten kartatkin kertoivat, pakolaiset pakenevat usein naapurimaihin.

Dia 16-17: Vuoden 2015 pakolaistilanne

Vuonna 2015 pakolaisten määrä kasvoi merkittävästi ja yhä useampi haki turvaa Euroopasta.

Vuonna 2015 pakolaisten määrä maailmalla nousi noin 5,8 miljoonaa, eli enemmän kuin Suomessa on ihmisiä. EU-jäsenmaihin saapui 1,2 miljoonaa turvapaikanhakijaa. (UNHCR) Vuonna 2015 jätettiin ennätysmäärä turvapaikkahakemuksia, yli kaksi miljoonaa, joista 1,2 miljoonaa EU:n jäsenmaissa. Eniten turvapaikkahakemuksia, 441 900, jätettiin Saksaan.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysysteistyön kattojärjestö Kefa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Toiseksi eniten, 172 700 hakemusta, jätettiin Yhdysvaltoihin, jonne hakeuduttiin pakoon etenkin Keski-Amerikan väkivaltaisuuksia. Merkittävästi aiempaa enemmän turvapaikkahakemuksia jätettiin myös Ruotsissa, 156 000, ja Venäjällä, 152 500. Suomeen saapui 32 478 turvapaikanhakijaa, joista yksin tulleita lapsia oli 3 024 (Migri).

Maailman pakolaisista 51 prosenttia on lapsia. Yksin matkustavia lapsia on enemmän kuin koskaan ennen. Kaikkiaan 98 400 yksin paennutta lasta jätti turvapaikkahakemuksen.

Suomessa turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi niin merkittävästi, että vastaanottokeskuksia oli perustettava lähes 200 lisää. Vuoden 2016 aikana valtaosa uusista vastaanottokeskuksista on suljettu.

Dia 18: Kuinka turvaan pääsee?

Suomessa on olemassa kaksi tapaa saada turvaa. Tässä diassa voidaan käsitellä kiintiöpakolaisuus ja seuraavassa turvapaikan hakeminen.

Kiintiöpakolaisuus

Pakolaiskiintiön suuruudesta päättää eduskunta. Vuodesta 2001 lähtien se on ollut 750. Vuosille 2014 ja 2015 kiintiö nostettiin 1050 henkilöön Syyrian sodan takia. UNHCR eli YK:n pakolaisjärjestö esittää Suomelle pakolaisiksi katsomiaan henkilöitä, jonka pohjalta sisäministeriö, ulkoministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö valmistelevat esityksen pakolaiskiintiön kohdentamisesta alueellisesti. Lopullisen valinnan tekevät Suomen maahanmuuttoviranomaiset henkilökohtaisten haastattelujen perusteella pakolaisten oleskelumaissa, usein pakolaisleireillä.

Kiintiössä valitut ihmiset saavat Suomessa pakolaisaseman ja määräaikaisen oleskeluluvan, jolle voi myöhemmin hakea jatkoa. Kiintiöpakolainen pääsee muuttamaan Suomeen kun selviää, mikä kunta myöntää hänelle kuntapaikan. Pakolaisten kuntiin sijoittamisesta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Viime vuosina kuntapaikoista on ollut pulaa ja kiintiöpakolaiset ovat joutuneet odottamaan kuntaan sijoitusta pakolaisleireillä pitkään.

Dia 20: Turvapaikanhaku

Jokaisella vainon kohteeksi joutuneella ihmisellä on YK:n ihmisoikeussopimuksen takaama oikeus hakea kansainvälistä suojelua toisesta maasta, mikäli hänen kotimaansa ei kykene suojaamaan.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitys yhteistyön kattojärjestö Keka, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Turvapaikanhakuprosessi on hyvä kuvata esimerkkihenkilön kautta. Kuvat selitetään vasemmalta oikealle molemmilta riveiltä:

1. Esimerkkihenkilö, esimerkiksi Eetu-niminen mies, tuntee olonsa turvattomaksi kotimaassaan ja on alkanut pelätä henkensä puolesta.
2. Eetun maan passilla pääsee lentämään Suomeen. Hänen on pakko matkustaa sen maan rajojen sisäpuolelle, josta hän aikoo hakea turvapaikkaa.
3. Suomessa Eetu menee poliisilaitokselle ja ilmoittaa hakevansa turvapaikkaa.
4. Poliisiasemalla Eetun tiedot otetaan ylös. Myös sormenjäljet ja valokuvat otetaan. Taustat ja matkareitti selvitetään. Jos Eetu on jo rekisteröity jossain toisessa EU-maassa, hänet normaalisti palautettaisiin tähän maahan. Dublin-asetus ei kuitenkaan velvoita jäsenmaita palauttamaan hakijoita toisiin maihin, vaan valtiot saavat aina ottaa hakemuksen käsiteltäväkseen.
5. Eetua ei ole rekisteröity muissa maissa, joten hän siirtyy asumaan vastaanottokeskukseen. Kaikille tulijoille taataan yöpaikka. Tulijoille tehdään myös terveystarkastus ja he saavat rahallista tukea enintään 314,91 euroa kuussa ilman vastaanottokeskuksen aterioita ja aterioilla 92,30 euroa. Alaikäiset saavat rahaa vähemmän.
6. Eetu odottaa noin kuukauden vastaanottokeskuksessa.
7. Sitten hän saa kutsun maahanmuuttovirastolta. On aika antaa haastattelu, joka toimii tukena turvapaikkapäätöksen tekemiseen.
8. Haastattelussa selvitetään Eetun taustat ja syy hakea turvapaikkaa mahdollisimman tarkasti. Maahanmuuttoviranomainen pyrkii tarkistamaan Eetun tarinat ja tekee taustatyötä tutkiakseen, onko Eetun antama tieto yhdenmukaista ja totta.
9. Tämän jälkeen Eetu palaa takaisin vastaanottokeskukseen odottamaan päätöstä. Hakemuksen käsittely kestää keskimäärin 150 vuorokautta. Aika voi käydä pitkäksi, mutta Eetu voi jo alkaa esimerkiksi opiskella suomea ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin.
10. Eetu saa myönteisen turvapaikkapäätöksen.
11. Eetu saa kansainvälistä suojelua ja hänelle annetaan oleskelulupakortti. Eetu voi sen jälkeen hakea pakolaisen matkustusasiakirjaa tai

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysyhteistyön kattojärjestö Kefa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

muukalaispassia.

12. Jos Eetu saisi kielteisen turvapaikkapäätöksen, hän voisi valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen. Jos tämänkin jälkeen päätös on kielteinen, Eetu joutuisi poliisin käännytettäväksi.

Turvapaikanhakija saapuu Suomeen itsenäisesti ja hakee turvapaikkaa kansainvälisen suojelun perusteella. Turvapaikkahakemusta ei voi tehdä Suomen rajojen ulkopuolelta tai Suomen edustustoista. Päästäkseen Suomeen EU:n ulkopuolelta tulijalla on yleensä oltava passi ja viisumi. Viisumeita ei kuitenkaan myönnetä henkilöille, joiden oletetaan hakevan turvapaikkaa. Tämä ajaa ihmisiä turvautumaan salakuljettajiin ja väärennettyihin passeihin. Geneven pakolaissopimuksen mukaan turvapaikkaa hakeva ihminen ei oleskele laittomasti maassa, huolimatta siitä, miten hän on maahan matkustanut.

Saapuessaan Suomeen turvapaikanhakija jättää turvapaikkahakemuksen poliisille tai rajaviranomaisille. Hakemuksen käsittelyn ajan turvapaikanhakija voi asua joko vastaanottokeskuksessa tai itsenäisesti ja omakustanteisesti järjestämässään majoituksessa. Turvapaikanhakija on hakemuksensa käsittelyn ajan oikeutettu vastaanoton palveluihin, joihin kuuluu tarvittaessa vastaanottoraha elämiskustannuksia varten. Turvapaikanhakijoiden palveluista säädetään vastaanottolaissa.

Päätöksen turvapaikan myöntämisestä Suomessa tekee maahanmuuttovirasto. Ennen turvapaikkahakemuksen käsittelyä maahanmuuttovirasto tutkii, onko jokin toinen valtio vastuussa turvapaikkahakemuksen käsittelystä Dublin-asetuksen mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että jos turvapaikanhakija on jo rekisteröity jossain toisessa maassa, hänet yleensä palautetaan tähän maahan. Dublin-asetus ei kuitenkaan velvoita jäsenmaita palauttamaan hakijoita toisiin maihin, vaan valtiot saavat aina ottaa hakemuksen käsiteltäväkseen.

Muutoin hakemus tutkitaan, ja haastattelun avulla selvitetään hakijan perusteet kansainvälisen suojelun tarpeelle. Samalla tutkitaan, voiko hakija saada oleskeluluvan myös muulla, esimerkiksi perhesiteen, työn tai yksilöllisen inhimillisen syyn perusteella. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää joko turvapaikka tai vaihtoehtoisesti oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella.

Aiemmin oli mahdollista saada oleskelulupa myös humanitaarisen suojelun perusteella, mutta tämä kansainvälisen suojelun kategoria poistettiin ulkomaalaislaista toukokuussa 2016.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitys yhteistyön kattojärjestö Kepa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Suomessa jokainen tapaus tutkitaan yksilöllisesti ja hakemusten käsittelyajat venyvät usein erittäin pitkiksi. Jos perusteet turvapaikan tai oleskeluluvan saamiselle eivät täyty, hakija käännytetään takaisin turvalliseksi katsottuun alkuperä- tai läpikulkumaahan.

Kansainvälisten sopimusten nojalla Suomi sitoo palautuskielto, joka tarkoittaa, ettei ketään saa käännättää tai karkottaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi. Säännökset turvapaikan tai oleskeluluvan myöntämisestä perustuvat Geneven pakolaissopimukseen, Euroopan ihmisoikeussopimukseen sekä YK:n kidutuksen vastaiseen sopimukseen.

Lähde: Suomen Pakolaisapu

Dia 20: Ongelmia

Mediassa puhutaan usein pakolaisongelmasta tai pakolaiskriisistä. Pohtikaa yhdessä pareittain tai pienissä ryhmissä pakolaistilanteen ongelmallisuutta. Keiden kaikkien näkökulmasta tilanne on ongelmallinen? Millaisia ongelmia tilanteesta on tullut?

Muutamia esimerkkejä

Turvattomat reitit

Vuonna 2015 1 015 000 ihmistä saapui Eurooppaan Välimeren ylittämällä. Matkalla kuoli tai katosi 3 771. (UNHCR)

EU on yrittänyt estää turvapaikanhakijoiden saapumisen Eurooppaan tiukentamalla rajavartiointia. Tämä ajaa ihmiset salakuljettajien armoille ja vaarallisille kulkureiteille, esimerkiksi Välimerelle.

Lapset

Joka 200. lapsi maailmassa on pakolainen. 28 miljoonaa lasta eri puolilla maailmaa on joutunut pakenemaan konflikteja ja väkivaltaa. Heistä 10 miljoonaa on pakolaisia, miljoona turvapaikanhakijoita ja 17 miljoonaa maiden sisäisiä pakolaisia.

Noin 20 miljoonaa lasta on joutunut jättämään kotinsa muista syistä, esimerkiksi köyhyyden, luonnonkatastrofien ja kasvavan epätasa-arvon vuoksi. Koska heidän oikeudellinen asemansa on epäselvä, he ovat erityisen suuressa vaarassa joutua esimerkiksi ihmiskaupan uhreiksi tai

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysyhteistyön kattojärjestö Kefa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

säilöönnetuiksi. Lähde: Unicef

<https://www.unicef.fi/tiedotus/uutisarkisto/2016/lahes-50-miljoonaa-lastajoutunut-jattamaan-kotinsa-konfliktien-ja-koyhyden-vuoksi/>

Ihmisoikeudet - toteutuvatko ne?

Esimerkiksi Suomessa kielteisiä turvapaikkapäätöksiä annetaan valtaosalle. Helsingin Sanomat selvitti muutaman kotimaahansa Suomesta palanneen irakilaisen kohtalon:

“HS otti selvää, pitävätkö sosiaalisessa mediassa kiertäneet huhut Irakiin palanneiden turvapaikanhakijoiden kuolemista paikkansa. HS hankki dokumentteja neljästä Irakiin palanneesta, joista kahden kerrotaan kuolleen. Miehistä ainakin yksi on dokumenttien mukaan kuollut.”

[hs.fi/kotimaa/a1479099888400](https://www.hs.fi/kotimaa/a1479099888400)

Vastaanottomaiden tilanteet

Eurooppaan Välimeren yli saapuvat turvapaikanhakijat päätyvät todennäköisesti joko Kreikkaan tai Italiaan. Dublin-asetuksen mukaan maa, jonka rajojen sisään turvapaikanhakija ensimmäisenä hakeutuu, on velvollinen käsittelemään turvapaikkahakemuksen. Tämä aiheuttaa sen, että Eurooppaan Välimeren kautta saapuneet joutuvat jäämään asetuksen mukaan Italiaan ja Kreikkaan, elleivät muut EU-maat suostu ottamaan heitä vastaan omassa maassaan.

Dia 21: Ratkaisuja

Pakolaisuus on asia, joka ei korjaannu sormia napsauttamalla. Suomen Pakolaisapu esittää Suomessa tilanteen parantamiseksi muun muassa näitä:

Perheenyhdistämisen tukeminen

Perheenyhdistämisen tukeminen ehtojen kiristysten sijaan olisi hallittu ja turvallinen maahantulon tapa. Tällöin perheenjäsenet eivät joudu turvautumaan salakuljettajiin ja matkaamaan vaarallisia reittejä pitkin perheensä luokse Suomeen.

Oikeudenmukaisen kohtelun varmistamiseksi perheenyhdistämisen hakijoille tulee myös järjestää selkeää ohjeistusta ja neuvontaa perheenyhdistämisen hakumenettelyyn.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysysteistyön kattojärjestö Keka, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Pakolaiskiintiön korottaminen moninkertaiseksi

Pakolaiskiintiön moninkertaistaminen on tärkeämpää kuin koskaan nykyisessä tilanteessa, jossa pakolaisten määrä maailmassa kasvaa jatkuvasti.

Humanitaarisen viisumin käyttöönotto

Humanitaarisen viisumi vähentää salakuljettajiin turvautumisen tarvetta. Viisumi haetaan Suomen suurlähetystöstä pakolaisen oleskelumaassa, ja sen avulla voi matkustaa turvallisesti Suomeen. Suomessa viisumin saanut henkilö hakee kansainvälistä suojelua ja hakemus käsitellään kuten kenen tahansa Suomeen saapuneen turvapaikkahakemus.

Humanitaarisen viisumin käyttöönotto ei vaadi lakimuutoksia. Viisumi on jo olemassa sekä Suomen että EU:n viisumilainsäädännössä. Suomella olisi halutessaan keino vähentää kuolemia Välimerellä vaikka heti. Humanitaarinen viisumi takaisi turvallisen saapumisen ja vähentäisi ihmiskuljetusta.

Kehitysyhteistyö ja hauraiden maiden tukeminen

Kehitysyhteistyön avulla voidaan puuttua pakolaisuuden syihin ennaltaehkäisevästi. Hauraiden maiden kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen ehkäisee konfliktien syntymistä ja luo toimeentulon mahdollisuuksia, ja vähentää siten pakolaisuutta.

Dia 23: Mitä voisin itse tehdä?

Nuorille ja oppilaille saattaa tulla kaikkien tapahtumien ja tiedon äärellä voimaton olo. Saattaa tuntua siltä, että ongelmat ovat niin suuria, että mitään ei ole tehtävissä. Tästä kannattaa keskustella oppilaiden kanssa.

Kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa! Keskustelkaa oppilaiden yhdessä, miten nuoret voisivat auttaa ja vaikuttaa. Rahan hyväntekeväisyyteen lahjoittaminen ei suinkaan ole ainoa vaihtoehto!

Alla on listattu keinoja, joilla nuoret voivat vaikuttaa

KAVERIPIIRI

Oma esimerkki: Omalla hyvällä esimerkillään voi vaikuttaa lähellä oleviin ihmisiin. Näytä itse välittäväsi. Keskustelemalla rakentavasti ja hyvässä ilmapiirissä voi saada ihmeitä aikaan.

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysyhteistyön kattojärjestö Kefa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

Tiedon jakaminen: Fakta on paras ase! Voit vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin jakamalla saamaasi tietoa muille.

Ole kaikille kaveri: Maahan muuttaneet saattavat kohdata päivittäin rasismia ja syrjintää. Parhaiten autat olemalla ystävällinen ja ottamalla mukaan!

KOULU

Oppilaskuntatoiminta: Oppilaskunta voi järjestää tapahtumia, tehdä aloitteita koulun ja opiskelijoiden asioista ja toiminnasta. Joissakin kouluilla oppilaskunnan edustajalla on läsnäolo- ja puheoikeus koulun johtokunnan kokouksissa. Jäsenenä ovat kaikki koulun oppilaat. Hallituksen jäsenet valitaan luokilta demokraattisesti. Oppilaskunta on itsenäinen toimielin, jota ei voi kaataa rehtori tai opettajakunta.

Tukioppilas- ja tutor-toiminta: Tukioppilaat ovat peruskoulun vanhempia oppilaita, jotka auttavat pienempiä kouluun liittyvissä arkisissa asioissa. Tukioppilaat helpottavat pienen koululaisen integroitumista koulumaailmaan. Yliopistoissa uusien opiskelijoiden opastajia kutsutaan usein tutoreiksi.

MEDIA

Lehdet: Nuori voi julkaista omia mielipiteitään paikallislehdissä tai miksei vaikka Helsingin Sanomissakin!

Internetsivut ja blogit: Nuori voi perustaa oman blogin tai nettisivut ja jakaa mielipiteensä.

YouTube: Nuori voi julkaista oman videon, joka voi parhaimmillaan tavoittaa miljoonia ihmisiä!

KUNTA

Nuorisovaltuusto: Nuorisovaltuusto on kunnan alueella toimiva nuorten vaikuttajaryhmä, joka koostuu yleensä 13–18-vuotiaista kunnan nuorista. Nuorisovaltuusto toimii nuorten äänitorvena kunnan päätöksenteossa. Monessa kunnassa nuorisovaltuustolla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnan tärkeimpiin lautakuntiin ja joissakin kunnissa jopa kaupunginvaltuuston kokouksiin.

Nuorisotilat: Osalla nuorisotiloista on käytössä lähivaikuttamismalli. Malli tarkoittaa sitä, että nuori saa tehdä aloitteen. Aloitteessa nuori tekee nuorisotilaa koskevan ehdotuksen, jossa voidaan ehdottaa esimerkiksi

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysysteistyön kattojärjestö Keka, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.

hankintaa tai tapahtumaa.

Kuntalaisaloite: Jokaisella kunnan jäsenellä on mahdollisuus tehdä kuntalaisaloite kunnan toimintaa koskevissa asioissa. Myös alle 18-vuotiaat voivat tehdä kuntalaisaloitteen.

Poliittiset järjestöt: Järjestökentältä löytyy monia nuorten asioiden edunvalvontajärjestöjä. Järjestön jäsenenä pääsee vaikuttamaan.

Puolueet ja puoluepoliittiset nuorisojärjestöt: Puoluepoliittisiin järjestöihin voivat liittyä 15 vuotta täyttäneet.

Hyväntekeväisyysjärjestöt: Joillakin hyväntekeväisyysjärjestöillä on toimintaa myös alle 18-vuotiaille.

Videomateriaalia

Amnestyn tuottamat tunteita herättämät videot nuoren pakolaistyön elämästä. Videot sopivat parhaiten lukioikäisille.

The Most Shocking Second a Day Video: youtu.be/RBQ-1oHfimQ

Still the Most Shocking Second a Day Video: youtu.be/nKDgFCoijT8

Video, jonka voi katsoa vuoden 2015 pakolaistilanteen yhteydessä: youtu.be/RvOnXh3NN9w

Koulu maailmaa muuttamaan -hanke tarjoaa kunnille, kouluille ja opettajille maksutonta täydennyskoulutusta uuden opetussuunnitelman mukaiseen globaalikasvatukseen. Hanketta koordinoi kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepa, joka toteuttaa hanketta yhdessä globaalikasvatusta tekevien järjestöjen kanssa.